

ДНТУ. Вип. 103-4. – Донецьк, ДонНТУ, 2006. – С. 215 – 218.

5. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 170 с.

6. Електронний ресурс:
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>.

Аннотація. В статті освітлені науково-теоретичні підходи к определению сущности категории «финансовая безопасность предприятия». Охарактеризованы основные элементы механизма обеспечения финансовой безопасности предприятия, представлена взаимосвязь между ними. Сформирована система принципов, на основе которой предложено формировать механизм обеспечения финансовой безопасности предприятия.

Ключевые слова: финансовая безопасность предприятия, финансовые интересы, принципы обеспечения финансовой безопасности, механизм.

Summary. In article it is characterised scientific-theoretical approaches to definition of essence of a category financial safety of the enterprise. Basic elements of the mechanism of maintenance of financial safety of the enterprise and interrelation between them are defined. It is generated system of principles on which basis it is offered to form the mechanism of maintenance of financial safety of the enterprise.

Keywords: financial safety of the enterprise, financial interests, principles of maintenance of financial safety, the mechanism.

*Рецензент д.е.н., професор ХНАДУ Горєлов Д.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Плетникова І.Л.*

УДК 330.342

ВПЛИВ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Латишева І.Л., старший викладач (ХНЕУ)

Розглянуто сутність економічної та фінансової безпеки підприємства. Визначено етапи забезпечення фінансової безпеки підприємства з урахуванням впливу складових сукупного капіталу.

Ключові слова: структура капіталу, фінансова безпека, економічна безпека.

Постановка проблеми. Сучасний критичний стан промислового сектора економіки України виводить на перше місце забезпечення їх економічної безпеки. Економічна безпека підприємства важлива як для успішної й довготривалої роботи самого господарюючого суб'єкта, так і для економіки країни в цілому. Вона вивчається як цілісне поняття та містка структура, яка містить різні елементи, серед яких особливе місце займає фінансова безпека. Фінансова безпека є внутрішнім станом підприємства, що дозволяють йому функціонувати в режимі розвитку, яка забезпечує незалежність, стійкість, стабільність діяльності підприємства й мінімізацію негативних впливів внутрішніх та зовнішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблем економічної безпеки в цілому та фінансової безпеки підприємств, зокрема, приділяли свою увагу такі вчені-економісти, як Абалкін Л., Друкер П., Бланк, І., Бурцев В., Бендіков М., Барановський О., Забродський В., Бочаров В., Пономаренко В., Клебанова Т., Новосядло Є., Литвиненко А., Слизкая В., Гукова В. [5], Анікіна І. та інші. Узагальнюючі існуючі підходи до визначення категорії «економічна безпека» можна зазначити, що її розглядали як забезпечення умов збереження комерційної тайни та інших секретів підприємства [1]; як можливість забезпечення його стійкості в певних умовах [2, с. 35]; як стан найбільш

ефективного використання корпоративних ресурсів [3, с. 33].

Виділення невіршених частин. Фінансова безпека здебільшого пов'язується з факторами, що віддзеркалюють незалежність, стійкість, можливість зростання, забезпечення економічних інтересів та конкурентних переваг, відповідність матеріального, фінансового, кадрового та техніко-технологічного потенціалів та ін. [4]. Попри велику увагу до вивчення питань забезпечення економічної та фінансової безпеки, недостатньо вивчено роль та місце в ній структури капіталу підприємств.

Формування цілей. Структура капіталу визначає фінансові, операційні та інвестиційні аспекти діяльності підприємства та в значній мірі впливає на кінцеві результати його діяльності. Вона впливає на економічну та фінансову рентабельність, рівень фінансового ризику та формує співвідношення ступеню прибутковості та ризику в процесі розвитку підприємства, тобто може слугувати головним індикатором при забезпеченні фінансової безпеки підприємства. Тому метою роботи є визначення основних напрямків забезпечення фінансової безпеки підприємств з урахуванням впливу всіх складових структури капіталу.

Виклад основного матеріалу. Серед основних задач забезпечення фінансової безпеки підприємств визначають [5, 6]: створення необхідних фінансових умов, що забезпечують ріст величини чистого прибутку підприємства; створення умов для формування оптимального

обсягу фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел; підтримка фінансової стійкості й платоспроможності фірми протягом усього періоду функціонування; створення умов, необхідних для забезпечення оптимального обсягу й рівня ефективності інвестицій; мінімізація фінансових ризиків підприємства; своєчасне впровадження у фінансову діяльність фірми сучасних технологій управління, інструментарію його забезпечення й організаційних систем; ефективний і швидкий вихід підприємства з фінансової кризи й нейтралізація його наслідків. Досягнення означених задач неможливе без врахування впливу структури капіталу.

Під процесом забезпечення фінансової безпеки розуміють сукупність заходів, націлених на запобігання збитків від негативних впливів за різними аспектами фінансово-господарчої діяльності підприємства [4]. Забезпечення фінансової безпеки представляє собою процес, основним змістом якого є підготовка, прийняття та реалізація управлінських рішень з попередження фінансових загроз при ефективному використанні капіталу підприємства, збалансованості його складових. При цьому, слід зазначити, що забезпечення фінансової безпеки має проводитися постійно. Тобто підприємство має своєчасно діагностувати, оцінювати та прогнозувати стан своєї безпеки. Усе вище означено обумовило необхідність побудови схеми процесу забезпечення фінансової безпеки підприємства (рис 1.).

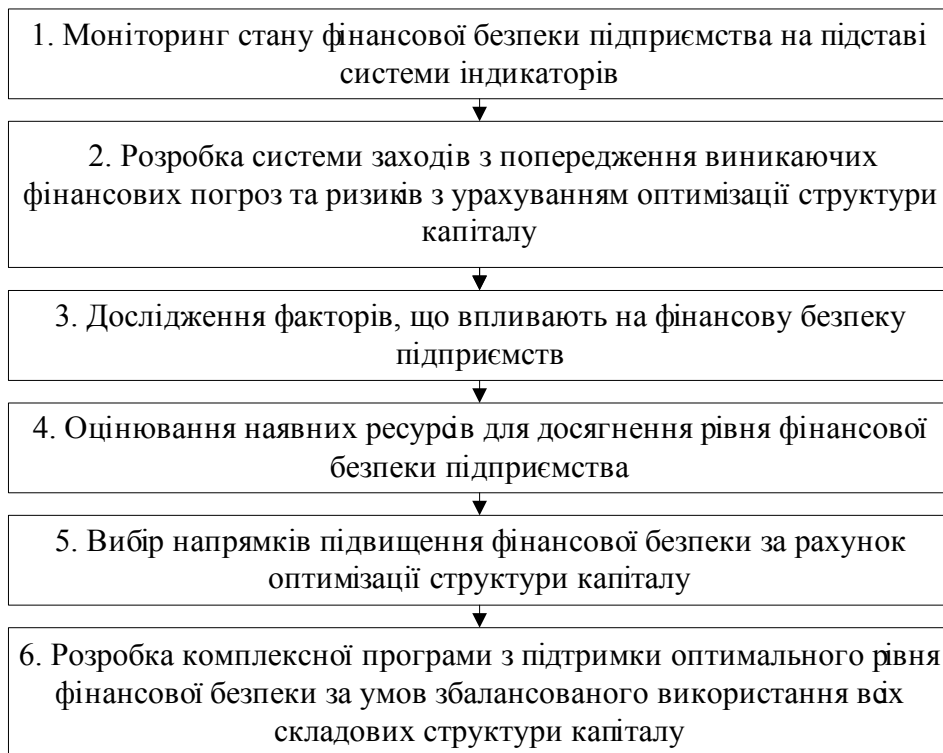

Рисунок 1 - Загальна схема процесу забезпечення фінансової безпеки підприємства

Економічна безпека

Процес забезпечення фінансової безпеки підприємства будується за наступними етапами:

На першому етапі виконується моніторинг стану фінансової безпеки підприємства. При цьому визначається сукупність об'єктів спостереження, порушення яких свідчить про низький рівень фінансової безпеки та виникнення загроз функціонуванню підприємств. Серед таких об'єктів виділяють такі параметри як рівень рентабельності, стан існуючої структури капіталу, рівень інноваційної спрямованості підприємств, фінансова стійкість, ділова активність та інш.

Пропонуєма система індикаторів стану фінансової безпеки підприємства ґрунтується на

використанні показників всіх складових структури капіталу (фінансового, речового та інтелектуального). Система індикаторів (табл. 1) може бути розширена з врахуванням особливостей його фінансової діяльності, потреб керівництва, цілей моніторингу. При цьому для кожного індикатора встановлюється періодичність спостереження показників, встановлюються нормативні значення показників, визначаються розміри відхилення фактичних значень індикаторів від запланованих, зазначаються можливі причини таких відхилень. За результатами проведеного моніторингу констатується стан фінансової безпеки підприємства.

Таблиця 1

Система індикаторів моніторингу фінансової безпеки підприємств

Вид капіталу	Показники моніторингу фінансової безпеки	
	Об'ємні	Структурні
1	2	3
Фінансовий капітал	Сума податків з прибутку	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів
	Показник дефіциту самофінансування	Податкоємність реалізації продукції
	Сума чистого грошового потоку за підприємством в цілому	Коефіцієнт позикового капіталу
	Сума чистого грошового потоку за операційною діяльністю	Відношення довгострокових зобов'язань до активів
	Сума фінансового кредиту	Коефіцієнт залежності підприємства від кредиторської заборгованості
	Розмір власного капіталу підприємства	Коефіцієнт росту за рахунок інтелектуального капіталу
	Сума позикового капіталу підприємства	Коефіцієнт доходності активів
		Операційний коефіцієнт доходності
		Коефіцієнт ефективності оподаткування
Інтелектуальний капітал	Показник дефіциту самофінансування інтелектуального капіталу	Сумарні зобов'язання до інтелектуального капіталу
	Розмір інтелектуального капіталу	Частка інтелектуального капіталу в активах
	Величина нематеріальних активів підприємства	Відношення довгострокових зобов'язань до інтелектуального капіталу
	Обсяг витрат на підвищення кваліфікації, навчання персоналу	Коефіцієнт росту за рахунок інтелектуального капіталу
		Коефіцієнт співвідношення ринкової та балансової вартості
Речовий капітал	Коефіцієнт розміру підприємства (за обсягом продаж)	Частка речового капіталу в активах
	Коефіцієнт розміру підприємства (за обсягом активів)	Частка амортизаційних відрахувань у активах
	Показник участі іноземного капіталу	Коефіцієнт оборотності активів
	Показник відкритості підприємства	Рівень зношеності основних засобів
	Сума чистих активів підприємства за ринковою вартістю	
	Сума товарного (комерційного) кредиту	
	Сума позаоборотних активів	
	Сума оборотних активів	

На другому етапі розробляються заходи для забезпечення бажаного рівня фінансової безпеки. При цьому спочатку оцінюється можливість досягнення запланованого рівня, наявність необхідних ресурсів або джерел фінансування. Серед пропонуваніх заходів можна назвати такі: скорочення ризикових активів, зменшення дебіторської заборгованості та перетворення їх у грошові потоки, реалізація надлишкових або застарілих основних засобів, скорочення обсягу товарної маси, оптимізація обсягів матеріальних запасів та інш. Результати реалізації запропонованих заходів визначають їх ефективність та за необхідністю заходи вдосконалюються.

Третій етап включає аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, які можуть вплинути на рівень фінансової безпеки підприємства. До внутрішніх факторів можна віднести управління оборотним капіталом, співвідношення основних та оборотних засобів, ступінь зношеності основних засобів, співвідношення власного та позикового капіталу, ступінь технологічного розвитку підприємства, зростання вартості продукції за рахунок збільшення виплат за позиковий капітал, рівень використання інтелектуального капіталу, кваліфікація персоналу підприємства, ефективність системи внутрішнього контролю, маркетингова стратегія підприємства та інш. Серед зовнішніх факторів є цінова конкуренція, низька платоспроможність споживачів продукції, платоспроможність дебіторів, активність кредиторів зі взимання боргів, надійність партнерів та контрагентів, репутація та імідж підприємства, високий рівень зниження ринкової вартості підприємства, податкова та інвестиційна політика держави, експортні та імпорتنі мита тощо.

Четвертий етап включає визначення можливих напрямків та резервів підвищення фінансової безпеки підприємства. Для цього перш за все визначається стан фінансового капіталу підприємства, тобто обсяги чистих грошових потоків, страхових резервів, можливостей економії фінансів, внутрішніх та зовнішніх джерел залучення додаткових фінансових ресурсів. Крім того, розглядаються варіанти перетворення частини матеріального та інтелектуального (продаж об'єктів інтелектуальної власності) капіталу в грошовий потік. При цьому особливої уваги набуває інтелектуальний капітал. Так саме від кваліфікації, підприємницьких та управлінських навичок, інтуїції та інших якостей менеджерів та персоналу підприємства залежить швидкість реагування на зміни факторів зовнішнього середовища, що обумовлюється наявною на підприємстві ефективною організаційною структурою, корпоративною культурою, загальним підходом до праці.

Напрямки підвищення фінансової безпеки підприємства, що розглядаються на п'ятому етапі, пов'язані з вирішенням таких задач як: підвищення платоспроможності при ефективному використанні фінансового капіталу, посиленні фінансової стійкості за рахунок оптимального використання власного та позикового капіталу, забезпечення сталого росту підприємства на базі розвитку інтелектуального капіталу.

На останньому етапі має бути розроблена комплексна програма забезпечення та підтримки бажаного рівня фінансової безпеки підприємства. Ця програма має містити перелік антикризових заходів; дані про обсяги фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, що виділяються для їх реалізації; строки впровадження цих заходів; перелік осіб, що відповідають за реалізацію запропонованих заходів; очікувані результати від реалізації заходів з забезпечення фінансової безпеки.

Висновки. Таким чином, різноманітність фінансових погроз функціонуванню підприємства обумовлює необхідність побудови ефективної системи безпеки, з метою чіткого контролю та захисту від них. Запропоновані основні напрямки процесу забезпечення фінансової безпеки з урахуванням впливу структури капіталу мають певну практичну користь та можуть бути використані при розробці стратегії фінансової безпеки підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шаваев А.Г. Безопасность банковских структур // Экономика и жизнь. – 1994. – №16. – С. 11–12.
2. Забродский В., Капустин Н. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – №15 – 16. – С. 35 – 37.
3. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность). [Под ред. Е. А. Олейникова. – М.: ЗАО "Бизнес-школа" "Интел-синтез", 1997 – 288 с.
4. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
5. Гукова А.В. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности / А.В. Гукова, И.Д. Аникина. – Режим доступа: http://www.education.rekom.ru/3_2006/98.html.
6. Новосядло Е.В. Система управления финансовой безопасностью фирмы / Е.В. Новосядло, А.Н. Литвиненко. – Режим доступа: <http://sife.ru/ru/?id=35&topic=0&article=35>.

Анотація. Рассмотрена сущность экономической и финансовой безопасности предприятия. Определены этапы обеспечения финансовой безопасности предприятий с учетом влияния составляющих структуры капитала.

Ключевые слова: структура капитала, финансовая безопасность, экономическая безопасность, факторы, функции, этапы.

Summary. The essence of the enterprises economic and financial safety is considered. The milestones of maintenance of financial safety of the enterprise taking into account influence of the cumulative capital components are defined.

Keywords: capital structure, economic safety, financial safety.

Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Лепейко Т.І.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.

УДК 658.14:005.934

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

**Литовченко О. Ю., викладач,
Макуха С. А., студентка (ХНЕУ)**

Розглянуто проблему формування оптимальної структури капіталу підприємства як складової стратегії забезпечення його фінансової безпеки, проаналізовано основні фактори, що впливають на співвідношення власного і залученого капіталу, а також узагальнено методи його оптимізації.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, власний капітал, залучений капітал, структура капіталу, оптимізація.

Постановка проблеми. Одним з найбільш суттєвих наслідків переходу України до ринкової економіки стала поява нових механізмів господарювання, які ґрунтуються на принципах повної економічної самостійності підприємств, мінливості зовнішнього середовища, а також високої інтенсивності конкуренції. У зв'язку з цим першочергового значення набуває забезпечення на підприємствах комплексної системи фінансової безпеки, яка стала б запорукою досягнення і підтримання найважливіших фінансових пропорцій, зокрема структури капіталу, на рівні, необхідному для створення передумов ефективного функціонування в поточному та перспективному періодах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема знаходження найбільш прийняттого співвідношення між власними та залученими

фінансовими ресурсами підприємства широко висвітлюється у працях таких вчених, як І. О. Бланк [1], А. Б. Гончаров [2], І. Й. Яремко [3] та інші. Однак через відсутність єдності у даному питанні процес практичного прийняття управлінських рішень значною мірою ускладнюється, що об'єктивно вимагає проведення подальших наукових розробок.

Метою дослідження є аналіз і узагальнення теоретичних підходів та методів формування оптимальної структури капіталу підприємства як складової системи його фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. Поняття фінансової безпеки підприємства є досить складним і багатоаспектним. У загальному вигляді її можна визначити як кількісно та якісно детермінований рівень фінансового стану